

ДО

**ПРЕДСТАВЛЯЩАЯ
ВИСШИЯ СЪДЕБЕН СЪВЕТ
Професор Анелия Мингова**

ДОКЛАД

Относно: участие на съдия Вероника Николова - национално лице за контакт на Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела и съдия Дарина Костова, член на Националната съдебна мрежа в 37- та среща на националните лица за контакт на Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела

На 20 и 21 юни 2011 година в гр. Будапеща бе проведена 37- та редовна среща на националните лица за контакт на Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела /ЕСМ-ГТД/ в рамките на която бе проведена и 5 –та среща на Централните органи, назначени в съответствие с чл.53 на Регламент №2201/2003 на Съвета относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност. На срещата като представители на Република България присъстваха госпожа **Лесталина Черногорова – старши експерт в отдел “Международна правна закрила на децата”** в дирекция “МПЗДМО”, **госпожа Биляна Белякова, държавен експерт в отдел „Международно сътрудничество и правна помощ по граждански дела”, Министерство на правосъдието**, съдия Дарина Костова, член на Националната съдебна мрежа и съдия Вероника Николова - национално лице за контакт на Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела.

Срещата протече при следния дневен ред:

В първия ден се състоя конференция на тема „Практическото приложение на Регламента Брюксел IIa.

Конференцията бе открита от г-жа Саала Састамойнен – Началник на Отдела по гражданско правосъдие към Европейската комисия и г-н Ференц Зомбор, Заместник държавен секретар за ЕС и Международното правно сътрудничество към Министерството на публичната администрация и правосъдието на Унгария. От тяхна страна бяха очертани границите на приложение на Регламента Брюксел IIa, като особено място беше отделено на случаите на отвличания на деца, целите на производството и процедурата по връщаното им. Беше посочено, че това е един акт, който се прилага от държавите-членки на съюза вече много време, което дава възможност да се направи равносметка на ефикасността му. Бе посочено, че

официален анализ на приложението на Регламента ще се направи от външни експерти, както това е правено по почти всички европейски инструменти по-рано. Г-жа Сала Састамойнен изрично благодари на организаторите на мероприятиято и поздрави унгарското председателство за инициативите и свършената работа особено в областта на европейското право, касаещо брачните отношения.

Предвидените изказвания по време на конференцията бяха разделени в три части:

- I. Процедури за връщане на дете по чл. 11 от Регламент № 2201/2003 – практически опит и съдебна практика;
- II. Изпълнение без екзекватура на решения за връщане и лични отношения (чл. 40 до 42 от Регламент № 2201/2003) – практически опит и съдебна практика;
- III. Обхват на сътрудничеството между централните органи по чл. 55 от Регламент № 2201/2003 и бъдеща роля на централните органи.

I. Процедури за връщане на дете по чл. 11 от Регламент № 2201/2003 – практически опит и съдебна практика

1. Алан Росас, съдия в Съда на Европейските общности

Съдия Росас се спря на делата, свързани с Брюксел Па и тълкувателните решения, които е дал Съдът в тази посока, като подчерта, че при постановяването на своите решения Съдът на ЕО се ръководи повече от интереса на детето отколкото от „буквата” на нормативния акт и основната негова задача е да се намери баланса между Регламента и неговото приложение.

Посочи, че съдът е постановил общо 12 решения и 1 определение относно родителските права при развод. Лекторът се спря на редица решения на Съда свързани с различни аспекти на приложението на Регламента, като например: чл. 20, свързан с прилагане на националното законодателство и ограниченията за изпълнение на решения; случаи, в които са предприети две различни мерки в две различни държави, които се конкурират; процесуалната автономност на съдиите „clear division of jurisdiction”; бързата процедура (параграф 81); устните изслушвания на децата; решенията за невръщане на детето (non return decision) – чл. 11 и др. Беше обсъден въпроса за това дали е допустима процедура по преюдициално запитване при бързите производства, които предвижда Регламента.

Съдия Росас посочи, че Финландия и Швеция са правили запитване до Съда дали Регламента се прилага, в случай, че делото се разглежда от административни съдилища. Съдът е постановил, че той следва да се прилага и в тези случаи, като в решението е посочено че са създадени универсални правила и в случаите когато има колизия между Хагската конвенция от 1980 г. и Регламента, приоритет има втория.

2. Госпожа Козак, съдия в Централния районен съд на Пеща, Унгария

Съдия Козак работи в първоинстанционен съд, компетентен по делата за връщане на деца.

В своето изложение тя посочи трудностите, които възникват при установяване на обичайното местопребиване на детето, когато то е в много ранна възраст (посочен бе случаят MERCURDI). Критериите са посочени в чл. 13 от Регламента, според който съществено при определяне на обичайното

местопребиваване е физическото присъствие, но това не винаги е достатъчно и не е лесно да се установи. Важно е и кой се грижи ефективно за детето.

Бе изтъкнато, че в случаите на отвличане единият родител взема решение относно детето, без да знае как да премести легално детето. В тази връзка се подчерта изключителната важност на дейността на централните органи и съдилищата, за ограничаване на тези случаи и превенция на случаите на отвличане на деца.

Отбелязана бе разликата в приложението на Хагската конвенция от 1980 г. и Регламента по отношение на възрастта – Хагската се прилага до 16 годишна възраст на детето, а Регламента до 18 годишна възраст. В този смисъл бе поставен въпросът какво става с децата между 16 и 18 годишна възраст. Лекторката отбеляза и факта, че Хагската конвенция от 1996 г. променя това обстоятелство и поправя Хагската конвенция от 1980 г.

Относно изслушването на детето, госпожа Козак посочи, че според унгарското законодателство подлежат на изслушване и деца на 8, 9 години, но не е определена формата, при която детето да участва в съдебното заседание. В различните държави изслушването на дете е уредено по различен начин. Изслушването на децата е много важно, тъй като съдът може да установи непосредствен контакт с тях в рамките на съдебно заседание и да установи какво желае детето и дали детето може да взема решения.

В чл. 11(3) не е определено дали цялото производство следва да приключи в посочения срок или това е срока на първата инстанция.

3. Г-жа Каролин Ъшър, адвокат, Обединено кралство

Посочена бе бързината, с която работи английския съд. В 10-дневен срок след получаване на искането за връщане на дете, съдът насрочва помирително заседание, като се изслушва и детето. Ако в рамките на това заседание страните не постигнат споразумение съдът дава възможност за организиране на защитата и насрочва след една седмица второто заседание. Последното заседание обикновено е в рамките на 6 седмичния срок, предвиден от Регламента.

Изслушването на децата става при специални условия в специални офиси в Лондон, като се осъществява от обучени служители. Детето се представлява в съда от независими представители. Съдията изслушва лично детето, съгласно чл. 11(2) от Регламента.

Относно срока по чл. 11(3) от Регламента тя посочи, че съдът действа възможно най-бързо, като съдията определя датите за съдебните заседания и събира доказателства. Делата за отвличания на деца са с приоритет при определяне на дати за съдебните заседания. Имат специализиран съд, който се занимава с това. Изхожда се от презумпцията, че съдилищата в другата държава могат да решат делото.

Госпожа Ъшър посочи, че са малко случаите, в които английските съдилища отказват връщане на детето по чл. 11(7) от Регламента.

4. Госпожа Тоба, юрисконсулт в Министерство на правосъдието на Румъния

Госпожа Тоба посочи, че Министерството на правосъдието е определено като централен орган за Румъния по чл. 6 от Хагската конвенция от 1980.

Посочи, че съгласно румънското законодателство, изслушването на дете става след като е навършило 10 годишна възраст, като „детето има право да бъде изслушано, да бъде консултирано, да задава въпроси, да се вземе предвид неговото мнение в зависимост от степента му на зрялост”. Може да бъде изслушано и дете под 10 годишна възраст. В случаите на отвличане участва и психолог от отдел Закрила на детето и се изготвя психологически доклад.

Първоинстанционен съд по делата за отвличане е районният съд в Букурещ, като второинстанционен е Букурещкия апелативен съд. Мотивите към решенията се изготвят в рамките на 10 дни, а на втора инстанция срокът е 1 месец. Като представители в производството участват страните, представител на страните, прокурор и юрисконсулт от Министерството на правосъдието. Преди започване на производството страните следва да представят списък с лицата, които те искат да бъдат разпитани от съда.

Министерство на правосъдието на Румъния е изготвило статистика, която е представена на Хагската конференция и според статистическите данни само в 10 % от случаите съдилищата не спазват срока от 6 седмици. В случаите по чл. 11(7) от Регламента при решенията за отказ причините за невръщане на дете са обикновено въз основа на чл. 13(b) от Хагската конвенция.

5. Господин Пелтие, заместник-прокурор в Районен съд в Тулуза, Франция

Бяха представени няколко казуса, които дават представа относно сроковете, в които се развива производството. Лекторът посочи, че откриването на адресите на лицата, които са отвлекли децата си във Франция и се укриват става обикновено в срок от 15 дни. За около четири месеца приключват производствата по връщане на деца. Отчетено беше и значението на превенцията, за да не се допуска отвличане на деца от страна на единия родител.

След приключване на първата част се проведе дискусия, в която се очертаха следните становища:

Регламентът следва да се прилага приоритетно пред Хагската конвенция от 1980 г. и по-специално чл. 11 от Регламента стои над разпоредбите на Конвенцията. Спорно е дали правото на лични отношения означава и родителски права по чл. 3 от Хагската конвенция от 1980 г. и съответно дали родителят, който има право на лични отношения може да подаде молба за връщане на дете.

В държавата по произход може да се постанови най-доброто решение, което да е в интерес на детето. Регламентът работи, но е интерпретиран през 27 различни законодателства, поради което е необходима хармонизация и създаване на единно европейско семейно право.

Беше предложена промяна на Регламента, която да предвижда още в началото на процедурата по чл. 11 да се предложи споразумение и ако то не се постигне в 6 седмичен срок, делото да се върне в съда по произход.

Съгласно практиката на Съда на ЕО се счита, че решението на първата инстанция за връщане на дете е изпълнимо във всички европейски държави.

Беше наблегнато на това, че в делата за връщане на дете не се разглежда по същество въпросът за родителските права, а се постановява само решение за връщане на детето или съответно отказ.

II част - Изпълнение без екзекватура на решения за връщане и лични отношения (чл. 40 до 42 от Регламент № 2201/2003) – практически опит и съдебна практика)

1. Господин Ланделиус, Министерство на външните работи, Швеция

Швеция има централизирана система за съдебно разглеждане на делата за отвлеченията, като има само един компетентен съд.

Беше представен на вниманието на аудиторията случай по чл. 11(8) от Регламента, при който се е достигнало да постановяване на отказ за връщане на детето на основание чл. 13(b) от Хагската конвенция от 1980 г. След получаване на решението родителят е поискал съдът да се произнесе по чл. 11(8) от Регламента.

На следващо място бе отбелязано, че тъй като производството по чл. 11(8) от Регламента се осъществява в друга държава, различна от тази в която е преместено детето, това винаги води до множество затруднения да бъде изслушано детето. Лекторът засегна и промяната на юрисдикцията залежала в Хагската конвенция от 1996 г.. относно делата за отвлечане на деца и делата за осигуряване на лични отношения.

2. Г-н Робърт Фучик, Министерство на правосъдието на Австрия

В изказването си лекторът засегна вътрешната процедура, която е нормативно установена в Австрия, по признаване на решение за личните отношения. Това производство е напълно безплатно и се разглежда от Върховния съд. Основните проблеми от практическо естество са свързани с това, че няма изрична уредба на въпроса кой ще плати за пътуването, кой ще придружи детето, кой следва да го вземе и т.н.

3. Д-р Франциско Миранда, съдия в първоинстанционен съд в Сарагоса, Испания

Съдия Миранда изтъкна, че е член на вътрешната съдебна мрежа и от години работи по случаи по Хагската конвенция от 1980 г. и Регламента Брюксел IIa.

Посочи, че чл. разпоредбите на 40-42 от Регламента, които третираят изпълнението на решение за лични отношения без признаване, се прилагат успешно. В редките случаи на отказ се забелязват едни и същи основания за това. Такива са нарушение на обществения ред, незачитане на интереса на детето, или ако не е създадена в другата държава процедура за изпълнение на решението. Като пример бе посочена Румъния, където има проблеми с националното законодателство, което позволява отвлечащия родител да плати глоба и да не върне детето или да не позволи осъществяване на контакт с другия родител. Други проблеми са свързани с невъзможността за изпълнението на признатото вече решение и като такива бяха посочени блокирането на извеждането на детето. Понякога са отказва да се признае решението поради неразбиране на процедурата в другата държава или съмнения относно автентичността на удостоверението.

Съдът на ЕО е имал повод да се произнесе относно издаването на удостоверение по чл. 41 от Регламента (сертифициране) в случай, когато съд в държава-членка е отказал да го издаде. Съдът на ЕС е задължил съдията да го

издаде, тъй като той няма право на преценка дали следва или не следва да бъде издадено.

Лекторът посочи, че в някои държави членки се правят опити да се блокира изпълнението като се отказва издаването на удостоверение. В този смисъл д-р Миранда счита, че целта на Европейската комисия следва да бъде да се увеличи доверието между съдиите в различните държави-членки и централните органи.

По отношение на сроковете лекторът посочи, че според него не трябва да се ограничава времето за разглеждане на случаите до 6 седмици. Трябва да се даде време на съда да изследва случая. Също така трябва да се въведат нови стандарти (обща правила) в случаите на отвлечане на дете и когато се работи по тези стандарти да се стига до оптимално решение. Следва да се насърчи комуникацията между съдилищата, които работят по случаите на отвлечания на деца и според него съдиите от съдебната мрежа носят най-голяма отговорност за правилното прилагане на Регламента.

След приключване и на втората част се проведе дискусия, в която се очертаха следните становища:

Следва да има повече обучения на съдиите, тъй като все още има съдии, които не разбират значението на удостоверението по чл. 41 от Регламента. Тези обучения трябва да се организират от Комисията. Едва след като се направи всичко необходимо в тази посока, трябва да се сондира становището на практиците във връзка с приложението на Регламента и едва тогава да се правят промени в него.

Претовареността на съдиите е голяма и тя заедно с кратките срокове, в които трябва да приключи производството, се отразяват негативно на качеството на правораздаването.

III. Обхват на сътрудничеството между централните органи по чл. 55 от Регламент № 2201/2003 и бъдеща роля на централните органи – интерпретиране на чл. 55 от Регламента в различните държави.

1. Г-жа Кристина Верунг, Министерство на сигурността и правосъдието, Холандия

Г-жа Верунг изтъкна колко е важно да се познават служителите в централните органи и в този смисъл срещите като тази допринасят за това. Според нея Хагската конвенция от 1996 г. попълва празнотите на Регламента. Посочи, че в изпълнение на правомощията си по чл. 55 от Регламента холандският централен орган дава консултации, сътрудничи на молителите и ги подпомага. Разясни, че точна бройка на случаите по Регламента не може да се даде, тъй като част от молителите действат самостоятелно като използват услугите на адвокат и тези случаи не минават през централния орган. Посочи, че се забелязва увеличение на случаите по Хагската конвенция от 1980 г., както и на случаите, в които дядовци и баби искат да осъществяват контакти или да отглеждат внуците си.

2. Г-жа Андреа Шулц, Федерална служба на правосъдието, Германия

Службата, чийто представител е г-ж Шулц от 1990 г. е централен орган по Хагската конвенция от 1980 г., годината когато Германия се е присъединила към конвенцията. През 2010 г. в германския централен орган са постъпили общо 612

нови случая, като по този начин Германия е на четвърто място по брой на случаите след САЩ, Мексико и Великобритания. 187 от случаите на отвлечения са със държави-членки. Случаите на молби за осигуряване на лични отношения са 36.

Действията на централния орган по чл. 55 от Регламента се изразяват в обмен на информация между съдиите и обмен на социални доклади относно децата. В случаите на молби за лични отношения съдиите могат да се обърнат германския централен орган, като в тези случаи не е необходимо съдията да има правно основание, за да поставя въпроси. Посочено бе, че въпреки че Регламента е структуриран така, че молителите да действат сами и да се обръщат директно към съдилищата, германският централен орган оказва съдействие в случаите на признаване на решения в друга държава и улеснява комуникацията, като изпраща писмено запитване към другия централен орган. .

По отношение на приложението на чл. 56 от Регламента г-жа Шулц посочи, че извеждането на детето трябва да е в неутрална среда (приемно семейство) или в разширеното семейство на детето, което е по-добрия вариант от настаняването му в социален дом (което струва 3 пъти повече).

Относно изслушването на детето г –жа Шулц посочи, че детето следва винаги да бъде изслушано, дори и когато е в много ранна възраст, като за изслушването се съставя протокол.

3. Г-н Лесзек Кузиак, Министерство на правосъдието, Полша

Г-н Кузиак посочи, че полският централен орган използва чл. 55 от Регламента за комуникация между съдилищата и трансфер на документи по чл. 11(6, 7) от Регламента.

Той се спря на случай, при който при подадена молба за отвлечане на дете майката доброволно е върнала детето. След връщането на детето в държавата му по произход детето е било изолирано от майката, като е бил прекъснат всякакъв контакт между нея и детето. Полша е започнала втора процедура по чл. 21 от Хагската конвенция от 1980 г. и е поискала информация относно случая по чл. 55 от Регламента, но е получила отказ от другата държава-членка, която им е отговорила, че централният орган се намесва само когато детето е в опасност и са им предоставили само списък с адвокати, към които могат да се обърнат. По тази причина Полша поиска тълкуване на чл. 55 от Регламента, тъй като те смятат, че няма ограничения за прилагането на чл. 55 от Регламента.

Дневен ред за 21 юни 2011

Госпожа Саастамойнен откри заседанието, като изложи проекта за дневен ред за срещата на централните органи, включващ представяне на предварително изготвените доклади от държавите - членки; доклад на работната група по чл. 11 от Регламент № 2201/2003 и провеждане на планираните двустранни срещи между представителите на Централните органи на различните държави.

Отчетено бе, че не всичките 27 държави са представили своите доклади, а са получени доклади само от 13 държави.

Бе посочено, че през януари 2012 г. ще се проведе среща, на която ще се обсъди дейността на работната група по медиация при отвлеченията на деца, сформирани по време на белгийското председателство. Работната група по медиация подготвя проект за провеждането на семинар по медиация. Отбелязано

бе, че Хагската конференция подготвя Практическо ръководство по медиация при отвлечане на деца. В работната група по медиация към Хагската конференция участват представители на 15 държави, като бе отбелязано, че България също е излъчила представител в работната група.

Бе обсъдено създаването на брошура за семействата в криза. Предложението на Комисията е да се използва като модел брошурата, която е разработена по тази тема от Чехия. Затова именно е решено тя да се преведе на всички езици, като предварително се преработи според съответната държава, в която ще се разпространява. В тази връзка от страна на Германия беше отбелязано, че брошурата следва да е малка по обем – не повече от 5 страници, да бъде преведена на всички езици, като в нея задължително да се включат разяснения относно това какво е необходимо за подаване на молба по чл. 56 от Регламента. Франция подчерта, че в момента е посочена процедурата, която започва при неправомерно преместване на детето, но брошурата следва да се занимава и с това какво следва да се направи в случай, че единият родител иска законно да премести детето си в друга държава. В брошурата са отбелязани и службите и организациите, към които би могъл да се обърне родител в случаите на домашно насилие. Стимулират се родителите да се свържат с централните органи в държавите-членки, както и да сключат споразумение, дори и в съдебната фаза.

От Обединеното кралство бе представена информация, че е създадена нова електронна система за управление на случаите, която съдържа множество улеснения при изготвяне на статистиката и способства да бъдат извършвани бързи и детайлни статистически справки.

Представен бе докладът на **работната група по чл. 11 от Регламента**, който съдържа обобщени данни, предоставени от държавите – членки в отговор на предварително изготвени въпросници относно процедурите и начина на приложение на Регламента в различните държави. Следва да се отбележи, че работата на централния орган по Регламента и предвидените съдебни процедури в България съответстват на общоприетите норми, стандарти и добри практики, по които се прилага Регламента в повечето държавите-членки.

Двустрани срещи. Поради липсата на проблеми с други държави-членки в случаите на отвлечане на деца, България не бе заявила предварително провеждането на двустрани срещи. Такива не бяха изискани и от страна на другите централни органи, поради което официални двустрани срещи не бяха проведени. Въпреки това бяха проведени неформални срещи с представителите на италианския, гръцкия и белгийския централен орган, на които детайлно бяха обсъдени случаите между двете държави. Бяха обсъдени предстоящи пътувания на молителите до съответните страни за съдебните заседания, процеса на изпълнение на съдебни решения за връщане на дете или за лични отношения, осигуряването на преводи и процесуалното представителство на молителя.

Гр. София
18.07.2011г.

Съдия Вероника Николова
Национално лице за контакт на
Европейската съдебна мрежа
по граждански и търговски дела

